

Lakatos Zoltán: Huligánok

Ott állt a fiú a lehúzott vonatablakban, és nekifeszülve bámulta az elfutó tájat.

Nyár volt. Igazi nyár, 1963 augusztusának első szombatja. Akkor még igazi nyarak voltak, és a többi évszak is a helyén volt.

Fütyentett a vonat, csak úgy, a maga kedvére, aztán hosszan kanyarodni kezdett. A mozdony erőteljesebben dohogott, fújta a füstöt, csattogtak a kocsik kerekei. Abban az időben még csak gőzösök jártak erre.

A fiú csak állt, és egy pillanatra sem vette le tekintetét a látványról, mintha csak valami izgalmas filmet nézne. Megváltozott a táj, és a lombos fák közé egyre több fenyő vegyült. Számára ismeretlen, hosszú tűlevelű sötét fenyők. Aztán egy kis nyíladék, és a következő pillanatban még a lélegzete is elakadt a látványtól. Vakítón tárult elé a hatalmas víztükör, mely az arany és ezüst minden árnyalatában pompázott. A nap félúton lehetett a délutáni égbolton, körülötte a kék ég is olyan volt, mintha aranyfüstbe burkolózott volna. A víz pedig semmihez nem hasonlítható ezüstös türkiz, mely szinte észrevétlenül ment át az ezüstkék égbe, hogy aztán egybeolvadjon a nap aranyával.

Jóval későbbi időkben, amikor alkalma volt bejárnia a mediterrán partok sokszínű világát, megcsodálta a zord sziklafalakat éppúgy mint a sárga fövenyeket, látott tiszta kék égboltot és valószínűtlenül tintakék tengert, tapasztalhatta, milyen csodálatosan gazdag ez a világ mindenfelé a földön. Ám a legszebb élményei sem tudták feledtetni vele azt az érzést, mint amikor a vonatablakból először pillantotta meg a Balatont.

Néhány fehér vitorla szinte állni látszott a messzeségben, alattuk a part mentén alig kivehető paránynak tűntek a fürdőzők. Ő csak állt, és a látványtól szinte megrészegett. Legszívesebben sírni szeretett volna, hogy átélhette a találkozás megismételhetetlen pillanatát.

Mennyire vágyott már erre!

Amikor még általános iskolás volt, minden nyáron jutalomként mehetett egy-két gyerek iskolánként nyaralni Csillebércre, vagy a Balatonra. Hiába volt kiváló a tanulmányi eredménye és igyekezett jó úttörő is lenni, mégsem jöhetett számításba soha. A szülei klerikálisnak és reakciónak voltak kikiáltva. Az előbbi azt jelentette, hogy istenhívők voltak, és rendszeresen jártak templomba, az utóbbi pedig azt, hogy nem hittek a kommunizmus felsőbbrendűségében, ami viszont csúf, maradi gondolkodásnak számított. Ennél már csak egy rosszabb kategória létezett, az, ha valakit osztályidegenné nyilvánítottak. Az ilyen családok közül sokat kitelepítettek, vagy egyéb fizikai hátrányokat szenvedtek. Ő még örülhetett is, hogy csak a Balatonra nem vitték nyaralni. Ennyivel megúsza.

A fényes szelek eszméin csüggő iskolaigazgató fia, akivel egyébként jó barátságban volt, persze elmehetett Csillebércre, de amikor kíváncsian kérdezgette élményeiről, nem sok jót hallott tőle. Azt mondta, hogy egész idő alatt unatkozott, alig várta hogy hazaérjen. Legnagyobb élménye az volt, amikor valahol zöld barackot loptak. Szomorúan vette ezt a beszámolót, s arra gondolt, ő biztosan nem unatkozott volna.

Most az egyetemista barátaival érkezett a Balatonra. Tárnokon voltak építőtáborban, s mivel az első hét után szabad eltávozást kaptak szombat déltől vasárnap estig, már néhány nap után elhatározták, hogy ezt a Balatonnál fogják tölteni.

Harmadszor volt már táborban. Az apja első alkalommal nem is akarta elengedni, váltig azt hajtogatta, ezektől minden kitelik. Ki tudja, nem valahová Szibériába viszik-e a fiatalokat? Voltak rossz emlékei. Ő viszont azon sajnálkozott, hogy akkor még nem volt alkalma jelentkezni, amikor a Hanságba szervezték az első munkatábort. Igen, munkatábornak hívták egymás közt, pedig a hivatalos propaganda mindent elkövetett, hogy ne használják ezt a kifejezést, hogy még csak véletlenül se jusson eszébe senkinek a második világháborús

munkatáborokkal valamiféle párhuzamot vonni. Így találták ki a kissé nyakatekert ifjúsági építőtábor nevet.

Pedig akkoriban ezek a táborok még valóban munkatáborok voltak. Félkatonai jellegű szervezetben és külsőségek között működtek. A táborba való belépés majdnem olyan volt, mint a katonaságnál az újoncok felszerelése. Azzal a különbséggel, hogy itt minden ócska volt, azaz a néphadseregtől leselejtezett gyakorló egyenruhákat és felszerelési tárgyakat kaptak. Csajkát, kulacsot, pokrócot, sátorlapot. Épp csak fegyvert nem. Az éjszakai őrseget így is megszervezték.

Bármilyen furcsa, szerette ezeket a táborokat. Egyébként is szeretett barátkozni, ismerkedni, társaságban lenni. És szerette a munkát is. A fizikai igénybevételt. Mintha valami sportversenyen lenne, úgy ásta és lapátolta a földet, és élvezte ahogyan terjed és mélyül az árok kezük munkája nyomán. Pedig nem is pénzért csinálták. Mindössze kosztot kaptak ennek fejében, na és kvártélyt, ha a tízágys katonai sátrak táborát annak lehet nevezni. Néhány alkalommal kaptak még ehhez valamilyen kultúrműsort, aminek mindig volt politikai vagy ideológiai töltete is.

A második évét fejezte be az orvosin, amikor újra jelentkezett a nyári táborba. Most először fordult elő, hogy nem csatornaásásra, hanem autópálya alapozásra hirdették meg a jelentkezést. A balatoni autópályát – amit akkor még nem emhetesnek neveztek –, akkor kezdték építeni, és a betonút ágyának kiásására szervezték meg a tábort. Persze már akkor is voltak olyan földmunkagépek, amik teljesen feleslegessé teheték volna a kézi munkaerőt, de a szervezők feltehetőleg nem találtak már az országban több csatornaásásra való terepet, ezért esett erre a választásuk. Természetesen politikai alapja volt az egésznek, mert szemmel akarták tartani az ifjúságot, főleg a diákokat. Jobb ha lekötik az energiájukat. Akkoriban még csak fiúk számára létesítettek tábort, de nemsokára külön lánytáborokat is szerveztek, főleg gyümölcszedés céljából mozgósítva őket.

Az első hét végén, péntek este megrendezték a tábori „ki-mit-tud”-ot. A televíziós közvetítéseken keresztül nagy kultusza támadt az országos versenyeknek, meg az azokon induló versenyzőknek. Nagyon sok később elismert művész kezdte így a pályafutását. Ezért aztán az országos vetélkedő mintájára sok helyen szerveztek helyi, vagy házi kimittudot. Itt is minden nap többször bemondták a hangosbeszélőn keresztül, hogy hol és kinél kell jelentkeznie annak, aki szerepelni akar. Valami oknál fogva azonban péntek délben még senki nem volt az indulók listáján. Nem volt más megoldás, találtak három balekot, akik KISZ-feladatként vállalták a fellépést. Este mégis mindenki a színpad köré gyűlt, hátha valami csoda történik és látnak valami értéket. Vagy egyszerűen csak jobb híján, unalomból verődtek ott össze. Az első fiú vicceket mesélt, a második paródiával próbálkozott. Udvariasan megtapsolták őket, aztán jött a sokoldalú mintadiák. Először elkezdte szavalni Petőfitől az Egy gondolat bánt engemet... örökbecsű költeményt, mivel azonban ezt a hallgatóságból mindenki kívülről tudta, sőt bizonyára gyerekkorában maga is szavalta iskolai ünnepeken, ezért a botcsinálta előadóművészt nagyon csúnyán torolták meg. Mintha összebeszéltek volna, elkezdtek kórusban jó hangosan mondani a verset a szavalóval együtt, szinte túllícitálva egymást a patetikus hangsúlyozásban. Szegény szavaló elbizonytalanodott, szünetet tartott (miközben a kórus továbbment), majd bekiabálta a mikrofonba, hogy „látom ti ezt jobban tudjátok, akkor mondjátok...”, mire a tömeg: „most már szenvedd végig, ha vállaltad!” Végül együtt fejezték be Petőfi nagyobb dicsőségére. A mintadiák kissé önérzetesen így folytatta:

– Látom, a vers nem nyerte el a tetszésedet... – közben bekiabálások innen-onnan – nem a vers, hanem te!... – majd így folytatta:

– Akkor most énekelek nektek... – és elkezdte. Elkezdte énekelni a Békaszere nád c. dalocskát, amit akkoriban gyakran adott le a rádió, de ettől még nem lett sláger. Főleg a szövegének a refrénje volt bugyuta: kutykurutty, csi-csi csi-csi csi-csi kutykurutty...

Mindez akkor, amikor már elkezdődött a beat-korszak, ami vasfüggöny ide vagy oda, beszivárgott azon keresztül is.

Erre már kitört a füttyszó, valósággal lesöpörték a színpadról a díszkisztes fiatalembert, Majd egyre erősödő ütemes tapssal követelték: – Hol vagy Dezső?! Hol vagy Dezső?!

Dezső orvosgyerek volt, ehhez képest meglehetősen szerény fiú, barátságos és közvetlen mindenkire. Volt egy gitárja, amit a táborba is magával vitt, és el tudott pengetni rajta néhány világláger, s hozzá még két-három akkordot is ismert. Munka után gyakran vették körül a többiek, és fonetikus átírásból megtanulva a szöveget, énekelték vele együtt az olasz és angol számokat. Hát ezt a Dezsőt követelte a nép.

Valósággal fel kellett tuszkolni a színpadra, miközben folyton szabadkozott, hogy nem tud ő semmit, mit énekeljen, de a követelőzés mindaddig nem csillapodott, amíg a színpad közepére nem állt, nyakába akasztva gitárját. Egy szempillantás alatt elnémult a tömeg, mintha legalábbis egy világsztár jelent volna ott meg. Elkezdett pengetni egy dallamot, amit akkoriban mindenki ismert, hiszen az úgynevezett magyarnóták nem kerültek tiltólistára, gyakran voltak hallhatók a rádió különböző műsorain. Így a *Valahol egy kis faluban nem nyílnak már a pünkösdi rózsák...* kezdetű nótát is mindenki ismerte. Dezső még egy kicsit pengetett, aztán rákezdte aktuális szöveggel:

*Valahol egy kis faluban kiütött a száj- és körömfájás
Valahol egy kis faluban klóros mésszel öntözik a járdát
Valahol egy kis faluban az állatorvos nem alussza álmát
Hogy a járvány el ne vigye a téesznek legszebbik bikáját!*

Mindeközben Dezső olyan fájdalmas szemeket meresztett, mintha a világ összes tragédiája benne összpontosult volna. A hallgatóság már az első sor végén felszabadultan felröhögött, aztán hatalmas hahotákkal kísérte végig a néhány versszakból álló produkciót.

Alig egy éve fejeződött be az országban a téeszésítés, vagy ahogy mondták, a mezőgazdaság kollektivizálása. Mivel a táborban lévő egyetemisták többsége vidéki gyökerekkel rendelkezett, ebben a paródiának is nevezhető kesergőben mindenki érezte a lelke mélyén a mesterséges folyamatnak összes terhét és következményét. Nem volt a nótában semmi, amibe akár politikailag, akár ideológiailag beleköthetett volna a hatalom, mégis mindannyian egy kis fricskát véltek benne felfedezni a monolitikus álláspont diktálásával szemben.

Miközben a tömeg követelte az újabb és újabb ismétlést, őt hatalmába kerítették gyermekkorának élményei

Egyik nagynénjének a férjét, Báthori Sándor bácsit mindenki tisztelte a faluban. Nemcsak nagygazda, de jó gazda is volt. Afféle ezermester hírében állt, így akin tudott, segített. A szorosán vett mezőgazdasági munkákon kívül, ha kellett, szekérekereket fabrikált, vagy éppen rudalló kötelet vert. Elképesztő ismeretekkel rendelkezett a népi gyógymódok területén is, de szinte nem akadt olyan kézműves mesterség, amihez ne értett volna.

Neki két élménye volt ezzel kapcsolatban, mindkettő a legyek miatt, amiből falun mindig sok volt. A nagyobb fiúk megtanították, hogyan kell a legyet elkapni ha leszáll valahová, vagy akár röptében is. Egy hűvös szeptemberi reggelen különösen sok légy húzódott be a konyhájukba, ezért az asztalról, meg az ajtóról kezdte összeszedni őket. A baj hamar megtörténik. Az ajtófélfából kiállt egy szálfka, és a légy elkapása közben a körme alá fúródott. Le egészen a körömágyig, és rögtön bele is tört. Tövig. Éppen indulnia kellett volna iskolába, anyja kétségbeesetten kezdte tördelni a kezét, amikor meglátta mi történt. Azonnal indult is vele az orvoshoz. Ahogy kifordultak a házból, a kapuban ácsorgó szomszédasszonynak rögtön el is kezdte mesélni a dolgot, de az közbevágott, hogy nincs itthon az orvos, valami továbbképzésre kellett mennie. Az anyja ekkor már szidni kezdte

drágalátos fiacskáját, hogy mért kell ilyen hülyeségeket csinálni, ez is csak vele történhet meg, hagyta volna a frászba azokat a koszos legyeket. Mindez persze csak a tehetetlenség miatt szakadt ki belőle, amikor hirtelen a fejéhez kapott. Hát persze! Megyünk Báthori Sándor bácsihoz, hátha tud segíteni.

Sándor bácsi éppen befejezte a reggelit, majd hümmögve vette tenyerébe a gyerek kezét. Nézegette a befűrödött szálkát, majd előhúzta bicskáját és lenyitotta a kisebbik kését. A gyerek nem félt. Sándor bácsi a bicska élét óvatosan a szálka mögé helyezte, majd lapjára fordítva visszatolta az ujjbegyet amennyire csak lehetett. A szálka vége egy picit előemelkedett a bőr alól. Ekkor a bicska hegyével a szálka végét belülről a körömhöz szorítva, hüvelykujjával ellennyomást tartva gyors, de óvatos mozdulattal fordította kifelé a penge lapját. A szálka pedig engedelmeskedve úgy megindult, mintha csipesszel húzták volna. Pedig azzal meg sem lehetett volna fogni. Szinte egyetlen pillanat volt az egész. Semmi nem maradt vissza belőle, s még csak nem is vérzett utána az ujj.

Jóval később, orvos korában látott ugyanilyen esetet. Egy fiatalembernek tövig beletört a szálka a körme alá. Ügyeletben éppen a sebész barátjával beszélgetett, amikor szólt a nővér, hogy menjen a kolléga a kezelőbe, ellátni a sérültet. Noha belgyógyász volt, kíváncsiságból ő is vele ment. Amikor meglátta a szinte megszólalásig hasonló balesetet, azonnal eszébe jutott a gyermekkorra meg Báthori Sándor bácsi, mondta is a barátjának, hogy ő megpróbálja kiszedni, csak adjon neki egy szikét. A sebész hangosan felnevetett. – Azzal én is ki tudom szedni – mondta –, mert ez sebészi munka! És már kérte is az érzéstelenítőt. Aztán a körmöt hosszában felvágva, annak két felét oldalt széthajtotta mint az ablakszárnyat, majd csipesszel töből kitepte őket, végül kiemelte a csaknem szabaddá váló szálkát. Látod, ilyen egyszerű – nevetett ismét –, miközben a nővér már kötözte is a vöröslő ujjbegyet, mely lángolva viritott, mint a pattanó rózsabimbó – a köröm majd magától is kinő! Ő pedig azon tűnődött, mekkora szerencséje volt annakidején, hogy még az iskolából sem késett el.

Egy-két év múlva éppen elkezdődött a nyári vakáció, reggelente jólesett nagyokat lustálkodni, nem háborgatta senki, hadd aludja ki magát a gyerek. Egyik nap arra ébredt, hogy egy légy mászkál az arcán. Félálomban elhessegette, de az mindegyre visszatért, mintha kifejezetten bosszantani akarná. Éppen a fülén száguldott keresztül, amikor elfogyott a türelme, és egy jólirányzott mozdulattal tenyerével a fülkagylójára csapott. A légynek már nem volt ideje elrepülni, de valami csoda folytán az utolsó pillanatban bemenekült a hallójáratba, s egészen a dobhártyánál állt meg. Ez volt aztán az igazi ébresztő! A szerencsétlen jószág próbált kimenekülni, de teljesen beszorult a szűk csatornába. Ő viszont minden alkalommal, amikor a légy megpróbálta a szárnyait megrebegtetni, úgy érezte, mintha géppuska sorozatot adtak volna le a dobhártyájára. Az anyjának már alig mert szólani, de végül mégiscsak el kellett mondania a dolgot, így nem maradhatott, hiába csapkodta a füle tövét, rázogatta a nyakát, a légy csak nem tudott előbújni. Az édesanyja most nem esett úgy kétségbe mint az előző legyes esete kapcsán, nem is gondolt orvosra, egyenesen Báthori Sándor bácsihoz vitte. Az utolsó pillanatban jöttetek – mondta –, indulunk ki a szénát behordani. Maholnap itt az aratás! Az udvaron már ott álltak indulásra várva a szekér elé befogott ökrök. Gyönyörű címeres ökrei voltak Sándor bácsinak, valódi szürke magyar fajtájúak. És neki volt a legnagyobb szekere is a faluban. Aratás után, amikor a búzát kellett behordani, úgy megpakolták mindig a szekeret, mintha egy egész kazlat raktak volna rá. Gyönyörűség volt utazni a hatalmas rakott szekér tetején. Néhányszor neki is megengedték hogy felkapaszkodjon a kévék magasába. Úgy ringott a hatalmas rakomány amikor elindult a fogat, mintha sétahajózni mentek volna. Körülöngte őket a semmihez nem hasonlítható friss búza illata. Nem kell félni – mondta Sándor bácsi –, csak a rosszul rakott szekér borul fel.

Az ökrök láttán ezek az élmények jutottak eszébe, el is felejtette már a fülében vergődő legyet. Sándor bácsi elmosolyodott, amikor meghallotta, mi történt. Nem nagy baj, vizet kell önteni a gyerek fülébe –, és már ült is fel a bakra. – Ehhez én nem kellek!

Hazamentek. Anyja megfogta a fejét, a mosdótál fölé hajtotta oldalt elfordítva, hogy az a füle legyen felül, amelyikben egyre gyengébben, de még mindig ott zümmögött a légy. A vizeskancsó csőrét a fülkagyló fölé helyezve óvatosan, vékonyan csorgatta a vizet, hogy elnyelje a nyílás. A légy valami elemi ösztöntől vezérelve azonnal elkezdett hátrálni kifelé, ahogy megérezte a vizet, s szinte szempillantás alatt kibújt a lyukon. Hogy eddig mért nem jutott eszébe ez a megoldás? Nem tudni. A fülcimpán megpihent egy kicsit, lerázta magáról a vizet, és mire az anyja letette a vizeskancsót, már el is repült. De úgy ám, hogy utána sem látták, hova lett. – Hát neked mindig ilyeneket kell csinálnod?! – mondta az édesanyja, s megkönnyebbülten sóhajtottak fel.

Volt ideje lepergetni a gyerekkori emlékeket, amíg Dezső ki tudja hányadszor ismételte a maga fabrikálta csasztuskát. Végül csak megunt, csendre intette a hallgatóságot és újabb dalra kezdett.

*Téesz elnök ha kimegy a határba
Megáll ott egy kukorica táblába
Hátrateszi a kezét
Azt a mocskos tenyerét
Dógozzatok az anyátok mindenét!*

Ettől aztán már fetrengett a tábor a röhögéstől. Újráznia kellett ezt is, amíg az egész fiúbanda vele együtt nem énekelt. De Dezsőnek voltak még hasonló dalok a tarsolyában, mást kezdett el pengetni.

A következő a magyar tvisztre íródott. Azon az éven még tartott a tviszt-őrület, ami előző nyáron robbant be a világ könnyűzenéjébe, az ifjúság nagy öröme, hiszen teljesen újszerűen lehetett rá táncolni. Ideológiai kultúrfölény ide vagy oda, Magyarországon is végigsöpört. Egymás után születtek a slágerek ebben a ritmusban, a legnagyobb a Twist Again volt. Ennek ellensúlyozására itthon is született egy szám, ami felvette a versenyt népszerűségben a világszámmal, bár nem énekelték, nem volt szövege, a címe is csak ennyi volt: Tviszt. Az emberek csakhamar hozzátették megkülönböztetésül: a magyar tviszt. Hát erre a nótára írt szöveget Dezső.

*Én belépek a téeszbe tviszt, tviszt
Beviszem a tehenemet, tviszt
Hadd tudja meg az a barom
Milyen is a közös vagyion
Én belépek a téeszbe, tviszt!*

A tábor teljesen felbolydult, ismét követelve az újrázásokat, végül felugráltak a színpadra és tvisztelni kezdtek. Neki meg újra feltörték az emlékei.

Már befejezte a középiskolát, érettségi után hazament nyári vakációra. A faluban mindenki a frissen megalakult téeszről beszélt. Az apját is beszervezték a nagyszülőktől örökölt földjeivel. Aztán, mint afféle írástudó embert, beültették az irodára téesz titkárnak. Nem győzött panaszkodni. – A párt ideküldött valami elképesztően ostoba fiatalembert, őt tették meg elnöknek. Talán még érettségije sincs – mondta. Ez lett volna a kisebbik baj. Kiderült, hogy fogalma sincs a mezőgazdasághoz, nem tudta hogyan kell bánni az állatokkal, a búzát nem tudta az árpától megkülönböztetni. Mindezt azzal ellensúlyozta, hogy könyörtelenül végrehajtotta a fentről kapott utasításokat, a köztes időszakokban pedig elképesztő ötletekkel rukkolt elő. Amit még nehezebben viseltek a gazdák, hogy mégis volt

néhány embere, akik hívéül szegődtek. Még csak most indult a téesz, máris azon elmélkedtek és vágyakoztak sokan, mikor lesz ennek vége.

Gondolta, elmegy meglátogatni az öreg Báthori Sándort, de megdöbbenve hallotta hogy nemrég halt meg. Érdeklődésére halkabbra vették a beszéd fonalát, és visszafojtva mesélték el, mi történt vele.

Még a télen történt. Ősztől már megjelentek idegen emberek a faluban. Az elvtársak küldetése az volt, hogy agitálják az embereket, lépjenek be a téeszbe. Hogy az milyen jó dolog! Hogy ez a jövő útja. Gyűléseket tartottak, a kocsmába eljártak, és minden lehetőséget megragadtak, hogy szóba elegyedjenek az emberekkel. A parasztok csak hümmögtek. Nem lépett be senki. Az agitátorok taktikát váltottak. Minden erejüket a legmódosabb gazdákra, a volt kulákokra összpontosították, naponta felkeresték őket. Annyit elértek, hogy egybehangzóan azt mondták: ha Báthori Sándor belép, akkor ők is. Biztosak voltak benne, hogy Sándor bácsi nem fog belépni. Így is volt. Többször hívták elbeszélgetésre, de ő mindig talált valami kibúvót, hogy ezért vagy azért nem tud megjelenni. Aztán az egyik hideg estén beállított hozzá két fullajtár, hogy azonnal menjen velük, hívatják a tanácsházára, ha nem megy, baj lesz. A helyiséget jól befűtötték, először még jól is esett neki az utcai kemény hideg után, és helyel kínálták a vaskályha mellett. Még a kabátját sem engedték levenni, mondván, hogy úgysem tart sokáig a beszélgetés. Aztán pálinkával kínálták, félig töltve egy vizespoharat.

Sándor bácsi soha nem vetette meg a jóféle italt, volt mindig saját termésű bora, pálinkája, de csak módjával, inkább alkalomszerűen fogyasztotta. Igaz, a jó gazda mindig talált okot az áldomásra éppúgy, mint akár ha valami apró bánat, vagy bosszúság érte, de az ellensége sem mondhatta volna, hogy folyton italozik, részegnek se látta soha senki. Viszont örült ha másokat is megkínálhatott, még ha ő tett másnak szívességet akkor is úgy érezte, meg kell tisztelnie a vendéget.

Eszébe jutott ezzel kapcsolatban is egy korábbi élménye. Talán hét-nyolc éves lehetett, amikor átküldték valami apróságért Báthoriékhoz. Sándor bácsi szokásához híven az udvaron tett-vett valamit, meglátva a kisfiút rögtön szóbaelegyedett vele. Szerette a gyerekeket és tudott is a nyelvükön beszélni. Úgy tekintette őket, mintha egyenrangú felek lennének, nem leereszkedve, gügyögve beszélt hozzájuk, hanem úgy, mintha barátok vitatnák meg az élet dolgait. Már talán vagy negyedórányit társalogtak, amikor megkérdezte: nem kóstolod meg a mustomat? Most indult forrásnak. A gyerek még soha nem ivott mustot, nekik nem volt szőlőjük. Persze hogy meg akarta kóstolni! Sándor bácsi a pincegátdorban tartotta a kiforni szánt mustot, azt mondta, hogy majd ha letisztul, már csak a fejtett bort viszi le a pincébe. Volt ott három-négy kisméretű csapos hordó, az elsőből engedett is rögtön egy kétdecis pohárba. Még nem volt zavaros a must, de már a csurgástól lett egy kis hab a pohár tetején. Egészségedre! – mondta –, magam is megkóstolom. És a másik poharat is teletöltötte. A gyerek óvatosan kortyolt az italba, aztán a csodálattól majdnem félrenyelt. Az édes, illatos, szénsavas must még az orrát is csiklandozta, s hihetetlenül jó érzéssel töltötte el. Akkor még nem voltak palackos szénsavas üdítőitalok, de azután sem érezte soha azt a harmóniát semmiféle italban, mint amilyen a Sándor bácsi mustja volt.

Az elvtársak elkezdtek biztatni Báthori Sándort, igyék ha jólesett. Már töltötték is a következő pohárral. Közben az egyikőjük pakolta a kályhát, már szinte izzott a vaskályha oldala. Sándor bácsi meg elkezdett izzadni a nagykabátban a forró kályha tövében, na meg a pálinka is megtette már a hatását. Az elvtársak már töltötték is a harmadik pohárral. Sándor bácsi ekkor már szabadkozott, ivott már eleget az egészségükre, azok meg elkezdtek álságosan sértődöttet játszani, hogy nem akar velük inni. Sándor bácsi legyűrte a harmadik jókora adagot, aztán szájával lefelé tette le az asztalra a poharat, jelezve, hogy most már tényleg hagyják békén.

Ekkor a főelvtárs előhúzott valami füzetet, és nagyrészt olvasva a mondandóját, elkezdte az agitprop munkát, teletűzdelve jócskán Lenin-idézetekkel. Lényege az volt, hogy mennyivel magasabbrendű létforma a kollektív tudat, és a szövetkezetben végzett munka. Csak az ilyen kerékkötő, maradi gondolkozású kulákok gördítenek akadályt a haladás elé, és akadályozzák a szocializmus alapjainak lerakását. Márpedig addig haza nem mennek, amíg alá nem írja a belépési nyilatkozatot. Sándor bácsiról már szakadt a víz, a monoton beszédétől, meg az erős pálinkától kezdett a tekintete hályogosodni, de ekkor hirtelen felállt és azt találta mondani, hogy márpedig amíg világ a világ, ő nem fogja aláírni azt a papírt, és indult volna hazafelé.

A kályhát buzgón pakoló elvtárs mintha csak erre várt volna, eléje ugrott, hatalmas pofont kevert le neki és visszalökte a helyére. – Már megmondták, hogy mikor lehet hazamenni! – üvöltötte.

Sándor bácsinak soha nem volt senkivel komolyabb összetűzése, még legénykorában sem tudtak kikezdeni vele a kocsmái nagyhangúak. Mély megalázottság-érzés és tehetetlen düh kerítette hatalmába. Innentől kezdve nem emlékezett semmire. Azt sem tudta, hogy került haza. Eszti néni, a felesége ápolta három napig, addig fel se bírt kelni. Azt suttozták, hogy a teste tele volt kék-zöld foltokkal, de azt senki nem tudta biztosan, hogy összeverték-e, vagy útközben hazafelé törte össze magát. Hivatalosan az utóbbi változatot terjesztették.

Másnap reggel már mindenki tudta hogy Báthori Sándor belépett a téeszbe, hiába bizonygatta később egyfolytában hogy ő nem írt alá semmit. Bizonyára nem volt magánál, mondogatták az emberek. Tény, hogy ezután amikor behívták a négy legmódosabb gazdát, azok azonnal azt kérdezték: mit kell aláírni? Két héten belül aki csak szóba kerülhetett, már mindenki téesz tag volt.

Sándor bácsi ezt követően teljesen megváltozott. Befelé fordult, ki sem mozdult a portájáról, ha valaki benézett hozzá, azzal se nagyon beszélt, csak hümmögött.

Eljött a nap, amikor a jószágokat és szerszámokat be kellett vinni a telephelyre. Szólt az egyik napszámosának, aki korábban megbízható embere volt. Most mégis megengedte magának, hogy kicsit kioktató hangon korholja az öreget.

– Jobb lett vóna rögtön ajánlkozni! Még jó is kigyöhet ebből!

A két szép ökör elbődült, amíg megállt velük a kaput kinyitni. Mintha tudták volna, hogy többet erre a portára nem térnek vissza.

Az öreg meg csak ült naphosszat, nézte az esőt, vagy csak úgy bámult a semmibe. Mire megjött a jóidő, egyik éjjel szélütés érte. Még bevitték a kórházba, de másnapra meghalt. Az újságok pedig tele voltak a fényes sikerekkel. A mezőgazdaság kollektivizálása befejeződött. Ahogy mondták, a vártnál hamarabb és eredményesebben. Nyugodt körülmények között, különösebb atrocitások nélkül. Pártunk és kormányunk meggyőző ereje és népünk bölcsessége diadalmaskodott.

A forradalom után végérvényesen eltörölt kötelező beszolgáltatás terhe alól épp csak kezdett magához térni a falu ereje. Ezt most elképesztően visszavetette ez a diadal.

Az egyetemi menzán gyakran kaptak ehetetlenül rágós húst ebédre. Azt mondta mindenki hogy tevehús.

Hát ezért tombolt a tábor népe Dezső számai hallatán.

Egyre többen ugráltak fel tvisztelni a színpadra, amikor a táborparancsnok lépdelt a mikrofonhoz, nehogy még nagyobb legyen a felbolydulás. Intett Dezsőnek hogy fejezze be, s a többieket is leterelte a színpadról.

– Holnap szombat – kezdte, csak délig kell dolgozni. Ebéd után aki akar, és el akar menni valahová, eltávozást kérhet a táborból. Legkésőbb vasárnap éjfélig kell visszatérni. Vasárnapra szervezünk egy csoportos kirándulást a Velencei-tóhoz, oda én is elkísérem a társaságot. Itt már mindenki nagykorú, ha valaki máshová akar menni, saját magáért vállal felelősséget. De be kell jelenteni, ki hová megy.

- A Balatonra szeretnénk menni, kiabálták többen is.
- A Balaton veszélyes! – válaszolta a parancsnok, mely élénk derűtséget váltott ki.
- Mennyiben veszélyesebb a Balaton, mint a Velencei tó? – kiáltoztak mindenfelől.
- Akkor sem ajánlom a Balatont. Ott sok minden megtörténhet.
- De hát most hangzott el, hogy nagykorúak vagyunk! Tilos a Balatonra mennünk?
- Akkor sem helyeslem a Balatont! Többet nem mondhatok.

Még egy darabig röpködtek a kérdések, de azokra már nem figyelt a táborparancsnok, hanem jóéjszakát kívánt, és gyorsan távozott.

A katonai sátrak tízfősek voltak, tízen alkottak egy brigádot. Aszerint telepítették őket, hogy ki honnan, melyik főiskoláról vagy egyetemről érkezett. Jól ismerték egymást, sőt többen közülük kifejezetten barátok is voltak. A sátorban még sokáig beszélgettek. Mindnyájan a Balatonra akartak menni, míg végül közülük Béla kimondta: márpedig a Balatonra megyünk és kész! Ebben maradtak.

Szombaton alig várták a munka végét. Béla valahonnan már a menetrendet is kinézte, sürgette a társaságot, ebéd után indulunk! Gyorsan összepakoltak. Mivel a belépéskor a személyes felszereléshez mindenki kapott pokrócot meg sátorlapot, ezt a hátizsájuk köré szíjazták, mintha csak harcászati gyakorlatra indultak volna, és a megadott időre együtt voltak. Végül öten döntöttek a Balaton mellett. Ő még elszaladt előbb a tisztálkodó helyre, ahol egy pléhvályú fölött sorakoztak a vízcsapok, és gyorsan megborotválkozott. A táborban az volt a szokás, hogy amíg ott voltak, nem borotválkoztak. Már a fél arcát lehúzta, amikor Béla állt meg a háta mögött, és méltatlankodva kérdezte.

- Te borotválkozol? Mi úgy döntöttünk, hogy meghagyjuk. Csak úgy a hékula kedvéért. Legfeljebb egy kicsit kellett volna igazítani rajta.

- Jókor mondd! Most már muszáj leszednem a másik felét is. – Egy kicsit még szégyellte is magát, hogy megborotválkozott.

Gyalog mentek ki az állomásra. Béla nagy szervező volt. Megváltotta a jegyet mindannyiuk számára oda-Visza. Személyvonattal mentek. Székesfehérváron állt a vonat vagy ötven percig, a többiek olvastak, beszélgettek, de ő arra gondolt, hogy berohan a városba azalatt. Csak azért, hogy éppen egy pillantást vessen a belvárosra, amiről már oly sok szépet hallott. Attila is vele tartott. Ő sem járt még Fehérváron. Aztán hogy húsz perc elteltével még mindig csak szocreál házakat láttak, kénytelenek voltak visszafordulni. Csak évek múltán jutott el ismét Fehérvárra, akkor döbönt rá, hogy rossz irányba indultak.

Délután fél öt körül érkeztek Siófokra. Egyenesen a kikötőbe mentek, Béla két évvel korábban járt már ott, élvezte hogy kalauzolhatja a csapatot. Mindenütt nyüzsögtek az emberek, alig győzték kerülgetni őket. Megnézték a hajó-menetrendet. Nagyszerű, mondta Béla. Estig meg tudjuk járni Tihanyt. Ha jó lesz holnap az idő, akkor meg átmegyünk Földvára.

Alig kellett várni a hajó indulásáig. Amint megérkeztek Tihanyba, indultak fel az apátságához, hogy leróják kegyeletüket I. András királyunk nyughelyénél. Még a visszhangdombot is megkeresték, de már akkor sem működött, hiába próbálgatták. Nagy volt a zaj, az emberek hullámozgottak fel- s alá. Bélának volt fényképezőgépe, csinált is néhány felvételt, persze akkor még csak fekete-fehérben lehetett.

Amikor néhány hét múlva visszatértek az egyetemre, már elkészültek a képek, ő is kért belőlük, és büszkén mutogatta odahaza. Édesanyja amikor meglátta a madártávlatból készült felvételt a tihanyi mólóról, felkiáltott. „Én ezt láttam! Egy ugyanilyen mólónál álltam álomban, ahonnan egy szép fehér hajó indult ki éppen, s hiába szerettem volna felszállni rá, már nem lehetett.” Szegény anyja! Nemhogy a tengerhez nem jutott el, de még a Balatont sem látta meg soha. Pedig becsülettel végigdolgozta az életét, tanította a felnövekvő generációkat.

Összesen alig több mint egy órát tölthettek ott, de megérte. Visszafelé úton már lenyugvóban volt a nap, élvezték az aranyhíd látványát, s mire visszaérkeztek már esteledett.

A hajón megették a konzervjeiket amit a táborban kaptak, így egyenesen a Pipacs bárba vették az irányt, ami akkoriban inkább még csak kocsmá volt. Rendeltek három liter csopakit kancsóban, meg hozzá szódavizet, s remek hangulatban töltötték az estét. Akkor még nótázni is lehetett ilyen helyen. Már éjfél felé járt az idő, amikor szedelőzködtek, hogy valami nyugvóhelyet keressenek maguknak. Béla még a vonaton elmondta, hogy a szállás miatt nem kell aggódniuk, a szabad ég alatt fognak aludni. Azért vitték a pokrócot meg a sátorlapot. Ha véletlenül rosszabbra fordult volna az idő, akkor a sátorlapokat összeillesztve akár sátrat is verhetek volna, de ilyentől nem kellett tartaniuk. Megindultak hát fölfelé a vízparton. Már állt négy darab téglalap alakú épület egymás mellett, amit nem kevés túlzással szállodasornak neveztek, ezeket elhagyva végig pázsiton gyalogoltak a vaksötétben, bokros, ligetes területen. Akkoriban még nem volt bazaltkővel körberakva a Balaton partja. Aztán teljes csend lett körülöttük, s ahol már attól sem kellett tartaniuk hogy esetleg szerelmes párba botlanak, közvetlenül a vízparton ledobálták a cuccaikat, leterítették a sátorlapokat, aztán gyorsan megmártóztak a vízben, magukra húzták a pokrócot, s hamar elaludtak a szabad ég alatt. Éppen még csak virradt, amikor nagy ricsajra ébredtek. Egy jókedvű társaság, férfiak és nők vegyesen rohantak le a partra, s lubickolva, egymást fröcskölve hancúroztak egy jót a vízben. A többiek állították hogy nudisták voltak, de ő hiába meresztgette a szemét, jóformán semmit nem látott, olyan sűrű pára ülte meg a víz felszínét. Vajon mit szolt volna hozzá az erkölcsrendészet?

Mire azok megunták a hajnali fürdözést és elvonultak, már alig tudtak egy kicsit szunyókálni, összeszedelőzködtek és indultak a vasútállomásra. Nemsokára felkelt a nap. Egy darabig ugyan még birkózott a párával, aztán úgy beragyogta a hatalmas teknőt, hogy neki megint tátvamaradt a szája a csoda láttán. Még előző este Béla azt javasolta, hogy adják be a csomagjaikat a poggyász-megőrzőbe, és gyalog sétáljanak át Balatonföldvárra. Földváron ugyanis nagyon jó a strand. Vitába szállt Bélával. Ő ugyan nem járt még a Balatonnál, de a térkép alapján Földvár ide legalább három óra gyalog. Inkább négy... Béla váltig állította, hogy amikor itt járt, igaz, kerékpárral mentek, de nagyon hamar odaértek, és rövidnek tűnt az út. A többiek nem tudtak hozzászólni, mert ők sem jártak még itt, de végül Béla engedett. Úgy döntöttek, hogy mivel úgylis le akarják tenni a csomagjaikat az állomáson, utána várnak egy vonatot, s azzal mennek át. Aztán visszafelé délután majd eldöntik, lesz-e kedvük gyalogolni. Még nem volt hat óra, amikor az állomásra értek. A csomagmegőrző meg csak hatkor nyitott. Megkérte Pistát meg Lacit, hogy adják be az ő hátizsákját is ha nyitásig nem érne vissza, mert elmegy addig a végére, hogy aznap ne legyen gondja. Mire visszatért, úgy ültek ott a többiek szorosán egy várótermi padon, mint verebek a sürgönydróton. Széles vigyorral közeledett feléjük.

– Na sikerült elintézni a csomagokat meg a menetjegyeket? – Nem is értette első pillanatban, hogy azok csak néztek maguk elé meredten, s nem viszonzták jókedvét. Meg is ismételte a kérdését, de közben vette észre, hogy négy-öt lépésre a fiúktól egy rendőr áll, s nagy ügybuzgalommal böngészi a nála lévő személyi igazolványokat. A társai meg intettek feléje, hogy maradjon csendben. A rendőr is ránézett.

– Jó hogy jön! Maga is ezek közé tartozik? – kérdezte hangjában gúnyos nyomatékkal.

– Igen, együtt vagyunk – válaszolta még mindig értetlenül.

– Akkor kérem a személyi igazolványát.

Mindenkitől végigkérdezte az adatait, hogy egyezik-e a személyi igazolványban lévővel, majd minden magyarázat nélkül közölte:

– Most pedig bekísérem magukat.

Nem akartak hinni a fülüknek.

– Mért, mit tettünk? Hova akar bekísérni? – Egymást is kíváncsian kérdezték:

– Te érted ezt?

Azt gondolták, valami hülye vicc az egész, még jókat nevetgéltek is hozzá. A rendőr azonban félreérthetetlenül rájuk ripakodott:

– Pofa be! Akkor szólnak, ha én kérdezek! – Még egy kicsit próbálkoztak, de a rendőr már szinte üvöltött.

– Mondtam má', hogy nincs duma! Sorakozni! Indulj!

Még halkan morgolódtak egy kicsit, de elindultak. A rendőr mintegy három lépésnyire követte őket. Közben vezényszószzerűen kiáltozott előre az útvonalnak megfelelően „jobbra, balra, egyenesen!”. Vörösképű nagydarab ember volt a rendőr, harminc körüli, valami buta vidéki gyerek. A falujában feltehetően másra alkalmatlan volt, ez meg valódi karriert jelentett neki. Láthatóan élvezte kicsinyes hatalmát. Ők ketten Bélával párban mentek. Béla volt a legjobb tanuló az évfolyamon, minden vizsgáját jelesre tette le. Egy idő után nem bírta a némaságot, meg a fölėje nehezedő bunkóságot, s először visszafogottan, majd egyre jobban nekilendülve kezdett magyarázni.

– Tudod az úgy van, hogy anémia perniciosában hiányzik a cianokobalamin, ami a normoblasztos vércépzés alapfeltétele, de ebben a folsavnak is jelentős szerepe van. Mivel a folsav a timin-szintézis kofermentje, a cianokobalamin pedig a timidin képződését katalizálja, ami a timinből és dezoxiribózból álló nukleozida, így a megaloblasztos vércépzés a nukleinsav szintézis súlyos zavara miatt alakul ki.

– Így van – vette fel ő is a beszéd fonalát –, tehát cianokobalamin hiányában nem képes a csontvelő elegendő timonukleinsavat szintetizálni, így a normociták nem épülhetnek fel, mert a proeritroblasztok normális érésében a timonukleinsavnak döntő szerepe van.

A rendőr ettől a beszélgetéstől egy kicsit elbizonytalanodott, legalábbis egy darabig nem szólalt meg. Ki tudja kik lehetnek ezek, ha még a beszédjüket se lehet érteni, nehogy még neki legyen baja belőle amiért előállította őket. Ám valószínűleg a néhány közbevetett magyar szó hallatán mégis visszatért az önbizalma, s újra hangos lett.

– Megtiltottam hogy beszélgessenek! – kiáltott rájuk.

– Még szakmai dolgokat sem lehet? – kérdezte Béla önérzetesen.

– Semmit! – üvöltötte röviden.

Innentől kezdve tényleg nem szólaltak meg, de némi elégtételt éreztek mindketten, hogy ha rövid időre is, de kikapcsolták a rendőrt, s lám az milyen dühös lett attól, hogy semmit nem ért.

Nemsokára egy vaskapus épülethez érkeztek. A rendőr megnyomta a csengőt a Rendőrség feliratú tábla mellett. Nyílt a kapu, s a „belépni!” vezényszóra máris az udvaron lépdeltek. Hatalmas volt a meglepetésük, amikor meglátták a sok fiataalt a viszonylag szűk területen. Lehetek vagy kétszázan. A rendőr azonnal átadta őket valamelyik felettesének, majd szó nélkül eltűnt. Még mindig nem tudták, hogy kerültek ide. Lassacskán alkalmazkodtak a körülményekhez, és próbáltak szóbaelegyedni a többiekkel.

– Hát ti nem tudjátok? Mindenkit behoznak, akinek a szokványostól egy kicsit is eltérő az öltözködése, vagy a külleme. Mára huligán-találkozót szerveztek Balatonföldvárra, többen oda igyekeztünk, de sokan vannak itt, akik nem is hallottak erről, egyszerűen csak szeretnek divatosan öltözködni.

– Rajtunk mi lehetett a feltűnő? Senkin nincs kirívó cucc.

– Nektok szakállatok van. Az is egyfajta tiltakozás a szemükben. Na meg a válltáska – mutatott Bélára az egyik feltűnő külsejű srác... – az már majdnem olyan, mint egy tarisznya. Igazán csak ekkor nézték meg jobban a többiek öltözködését. Szinte mindenkin trapéz nadrág, némelyiknek a szárán bőrbetéttel. Aztán volt néhány, amelyiknek a csípőjén is lógtak bőrrojtok, a cowboy-nadrágokra emlékeztetően, széles övvel. Mások derekáról lánc lógott le ívelten, vagy – főleg a lányoknál – háromszögű kendő volt a csípőre kötve. Megint másoknak nagy medál lógott a nyakában, anélkül hogy egyéb kirívó lett volna rajta. Szóval csupa

semmiség, de mindez az egyhangú divatban már szemet szúrhatott a hatalomnak. Sokáig nem beszélgethettek, mert valamelyik őr azonnal rájuk szólt, ha kisebb csoportosulást látott.

De kik is voltak ezek a huligánok?

Röviden: lázadó fiatalok. Azokat hívták így, akik korosztályuk sajátosságait meghaladó mértékben kívántak kilógni környezetükből, nem tűrve az adott kor kötöttségeit, szokásait, közmegegyezéseit. Ha szoros a korlát, kisebbek a kilengések is, ha tágulnak a lehetőségek, a szabadosság is nagyobb fokú. Bizony abban az időben már némi öltözködésbeli eltérés is huliganizmusnak számított. Persze hallottak már akkor is galerikről, meg szexuális szabadságról, ami ugyanúgy begyűrűzött mint a tviszt, de mindez még csak előszobája volt a hippizmus és a beat-korszak később megszokottá vált jelenségeinek. Kábítószert itthon még nem is létezett.

A hatalom viszont azon a napon tényleg nem válogatott. Voltak az udvaron olyanok, akik első látásra is intelligens benyomást keltettek, csak az öltözködésük volt kissé kihívó. Az egyik lány sírógörcsöt kapott, mert nem engedték telefonálni, pedig csak a szüleit szerette volna értesíteni, hogy ne aggódják halálra magukat. És nem engedték. Voltak persze olyanok is, főleg fiúk, akik már többször kerültek összetűzésbe a hatósággal, ők már tapasztalattal rendelkeztek, s egykedvűen rágták a rágógumit.

Már dél körül járt az idő, még mindig nem szólt hozzájuk senki. Nem volt se egy fa, se egy pad a salakkal felszórt udvaron, a nap meg egyre erőteljesebben tűzött, felhő sem volt az égen. Se egy vízcsap, hogy inni lehetett volna, ennivalóról nem is beszélve. S csak egyre zsúfoltabb lett az udvar, mintha a járőröknek jutalmat tűztek volna ki, hogy minél több embert tereljenek be valamilyen indokkal.

Aztán megkezdődött a kihallgatás. Egyenként hívtak be mindenkit. Volt akit elengedtek, volt akit nem. Időnként megjelent egy rabszállító kocsi, s amikor az megtelt, elindították őket, állítólag Pestre.

Két óra körül beérkezett egy ablak nélküli zárt teherautó. Alig fért be a tömegetől, de valahogy mégis utat engedve egészen az udvar közepéig hajtott és pont mellettük állt meg. Munkásőrök ugráltak ki belőle, majd egy alacsony, vékony, vöröshajú, civilruhás fiú kászálódott ki a mélyéből. Úgy tűnt, hogy velük azonos korosztályhoz tartozik. Amikor előbújt, először csak hunyorgott a verőfényben, aztán rekedtes hangon, láthatóan feldúlt állapotban elkezdett rájuk kiabálni.

– Mit akartok itt? Azt hiszitek, elértek bármit is? Nem tetszik a rendszer? – kezével hadonászni kezdett. – Az én szüleimet megölték a fasiszták! Vissza akarjátok hozni a fasiszmust? Mit akartok?!

Csak néztek egymásra. Mit akar ez a szegény gyerek? Mit gondol egyáltalán róluk? És ki tüzelte fel ennyire? Hogy jön ide a fasiszmus? Csak tán nem gyilkosoknak gondolja őket? Egyre elképesztőbb ez a helyzet. Mintha az egész világ visszájára fordulna. Akkora volt bennük a döbbenet, hogy meg se szólaltak. Nem kérdeztek semmit. Ez a fiú úgy viselkedett, mintha valami szerrel befolyásolták volna.

Vagy másfél évtizeddel később, amikor először járt Spanyolországban, természetesen a bikaviadal sem hiányzott a programból. Ez a kép jutott eszébe, amikor a bika befutott a küzdőtérre. Tudvalevő, hogy a bikának a viadal előtt nem adnak enni, és teljes sötétségben tartják. Így amikor a szerencsétlen állat kiér a fényre, a szokatlan környezeti hatások miatt ingerlékenyebbé válik, és erősebben próbál támadni.

Vajon ki készítette fel hasonlóan, ki tüzelte fel ennyire ezt a szerencsétlent? Nem elég, hogy elpusztultak a szülei? Ha természetes fájdalom miatt van is benne bosszúvágy, kinek van joga ezt a saját szolgálatába állítani? Félelmetes, hogy mit lehet művelni emberekkel, anélkül hogy tudnának róla hogy csak egy gépezet részei. Sőt, még ők érzik hálásnak magukat hogy közöttük lehetnek.

Eközben a munkásőrök szükségét érezték, hogy magyarázólag a fiú mellé álljanak.

– Meg fogjuk őrizni értékeinket! Húszezer emberünk állomásozik a Bakonyban állig felfegyverkezve. Ha bármi balhét provokálnak, azonnal megindulunk és eltapossuk az egész társaságot. Hát úgy vigyázzanak! Mi készül itt? Ellenforradalom?

A fiúk még mindig nem értették, mibe csöppentek.

– Földváron már gyülekeznek az elvetemült fiatalok. Maguk nem oda készültek? – kérdezte az egyik munkásőr.

– De mi nem vagyunk huligánok!

– Akkor hogy kerülnek ide?

– Azt mi is szeretnénk tudni!

A munkásőrök ekkor már mutattak némi hajlandóságot, hogy valamiféle párbeszédet folytathassanak. Leereszkedően arról kezdtek magyarázni, hogy milyen veszélyes a társadalomra ez a mozgalom, amivel fellazítják a szocialista erkölcsöket, semmibe veszik a társadalmi együttélés szabályait. Eddig csak galerikbe tömörültek, most először szerveztek országos megmozdulást, de a munkáshatalom résen van, és lesújt mindenkire, aki a hatalmat kétségbe meri vonni. A rendőrség segítségével időben felderítették ezt a szervezkedést is, a hangadók nagy részét kiemelték, így eredeti céljukat nem tudják elérni. Igaz, egy páran összegyűltek a tervezett helyszínen, de azok már úgysem tudnak mihez kezdeni.

– Mi egyetemisták vagyunk, és most hallottunk először erről az egészeztől.

– Nehéz ezt elhinni itt a rendőrség udvarán.

– Ezek után viszont kíváncsivá tettek bennünket, hogy mi történik ott.

– Az, amit megengedünk nekik! Egy kicsit szövegelnek, egy kicsit zenélnek, aztán hazamennek. Mielőtt elindultunk ide, eligazítás volt a parancsnokságon. Azt mondták a felettes elvtársaink, hogy a munkáshatalom sokat tanult ebből az esetből. A jövőben élére állunk az ilyen kezdeményezésnek. Megszervezzük, irányítjuk és ellenőrizzük a folyamatot! A KISZ segítségével már valószínűleg jövőre megrendezzük a divatos ifjak találkozóját. Ha meg beatzene kell nekik, akkor majd szervezünk pol-beat fesztivált!

Hallgatták volna továbbra is a munkásőr-parancsnok kiselőadását, de szólították őket kihallgatásra. Reggel óta először szóltak hozzájuk. Két óra elmúlt.

Béla elsőként vonult be az épületbe. Ekkor vették észre, hogy a kihallgató szoba ablakát megnyitották. Valószínűleg odabenn is nagyon meleg lehetett. Közelebb húzódtak az ablak alá. Sikerült szófoszlányokat, félmondatokat elkapniuk. Egyre emelkedettebb volt a hangnem, szinte már mindent lehetett érteni. Béla azt kifogásolta, hogy úgy hozták be ide őket, mint bűnözőket. Semmi olyat nem tettek, ami erre okot adott volna. A kihallgató tiszt nem tűrte a méltatlankodást.

– Vegye tudomásul – kiabált rá Bélára –, hogy itt nincs visszabeszéd! Én kérdezek, maga pedig válaszol! Megértette?!

Béla még mindig próbált magyarázkodni. Aztán belátta, hogy a tisztet nem az érdekli, amit ő fontosnak gondol. Hanem mindenféle kapcsolatokról, meg korábbi eseményekről faggatta. Miután a tiszt nem jutott előbbre, abbahagyta a faggatózást, s azzal küldte ki Bélát, hogy további információkra van szüksége. Fel fogják hívni a debreceni városi KISZ titkárt, s adatokat kérnek tőle. Béla vörös fejjel tért vissza az udvarra.

– Tudjátok mi a gyanú ellenünk? A szocialista társadalmi rend megzavarására irányuló kísérlet! Azt akarják ránkbizonyítani, hogy részünk van a huligán-találkozó szervezésében és szellemi irányításában. Megáll az eszem! Most várhatunk, amíg Debrecenből megérkezik a válasz. Mondtam, hogy nézzenek utánunk az egyetemen. A tanulmányi osztály biztosan tud adni rólunk valamiféle információt. Eminens tagjai vagyunk az évfolyamnak!

Az egyik fiú sűrű, göndör, szerteálló hajjal-szakállal torzonborz kinézetet keltett. Már korábban is figyelte őket, most odalépdelt hozzájuk.

– Maradjatok nyugton! Ismerem a Czinóber alezredest, aki a kihallgatást vezeti. Nekem már többször volt veled dolgom. Ha magatokra haragítjátok, akkor vadállat módján fog bánni veletek. Titeket úgysem fognak bántani. Inkább hagyjatok rá mindent.

Szinte megható volt, ahogy ez a szemmel láthatóan nem egyetemista küllemű, de tekintetében értelmet sugárzó fiú milyen együttérzéssel beszélt velük. Meg is honorálták azzal, hogy baráti hangnemben elbeszélgettek vele egy kicsit. Néhány másik fiú is odalépett. Sokáig úgysem lehetett, mert pár perc múlva előkerült egy fullajtár, és rájuk szólt, hogy senki nem adott rá engedélyt, hogy csoportosulva beszélgessenek.

Számára kezdett a helyzet egyre világosabbá válni. Ha szellemi vezetőket tételeznek fel bennük, akkor annál rosszabb. Ellenük a gyanút csak fokozza, ha arra hivatkoznak hogy jó tanulók, és hogy éppen KISZ táborból jöttek. Annál inkább beleillik a gyanúba a konspirációs szándék. Feltehetően a rendőrségtől eredményt várnak, és mindent meg is fognak tenni, hogy valamit fel tudjanak mutatni. Főleg ha maguk is hisznek ebben az elméletben! De mi köze van mindehhez a városi KISZ titkárnak? Ott van az egyetemnek a saját KISZ szervezete. A városiakkal jóformán semmiféle kapcsolatuk nincs. Ő meg még csak nem is KISZ-tag! Hacsak... Hacsak nem vezetnek valamiféle aktákat, s csak a városi KISZ titkárnak van személyes jogosítványa arra nézve, hogy ezeknek utánanézzon! De egyáltalán... Hogy érik utól a KISZ titkárt? Egyébként már kezdte volna sajnálni a szerencsétlent, hogy jól elrontják a vasárnap délutánját.

Még mindig nagy volt a hőség, ami a sivár udvaron csak fokozódott. Lassan ritkultak az udvaron ácsorgók. Időnként jött a meseautó, döngött a vaskapu, amikor kitárták mindkét szárnyát. Néhány embert viszont rögtön elengedtek a kihallgatás után. Már csak vagy ötven fő ácsorgott szanaszét, amikor egy tiszthelyettes újra szólította őket. Hat óra volt.

– Megkaptuk a kért információkat. Most elmehetnek. De a továbbiakban is figyelemmel fogjuk kísérni magukat!

Semmi indok. Semmi magyarázat. És mit fognak figyelni rajtuk? Az a srác, aki tanácsokkal látta el őket, még mindig mogorván, egyedül ácsorgott. Odamentek hozzá, és egyenként kezét szorítottak vele. Kedvesen elmosolyodott.

– Azt még tudnotok kell – mondta búcsúzóul –, hogy én is zsidó vagyok. Szüleim megúszták a nyilasokat. Ezek vitték el őket, akik most itt hóbörögnek.

A portaszolgálatos már nyitotta is a kulcsrazárt kiskaput. Valósággal kiterelte őket az utcára.

Csak néztek egymásra. Továbbra sem értettek semmit. Lehet hogy csak színjáték volt az egész? Csak a hatalmukat akarták fitogtatni? Csak meg akarták félemlíteni őket? Hogy úgy táncoljon mindenki, ahogy ők fütyülnek?

A napjuk odalett. Lementek még a szállodasorra. Volt ott egy tejbüfé. Hideg, házias készítésű kakaót is árultak, hagyományos jégszekrényből. Meg péksüteményeket. Kértek fejenként két-két túrósbatyut. Szép nagyok, és frissek voltak. Hozzá félliteres bögrében kakaót. Egész nap étlen-szomjan telt az idejük.

Úgy emlékezett vissza erre a kakaóra, hogy sem azelőtt, sem azután életében soha nem ivott olyan finomat. És még a nagyanyja sem sütött olyan finom túróstáskát.

A parton még zajlott az élet. Az embereknek fogalmuk sem volt arról, hogy mi történt a háttérben. Később is érdeklődött olyanoktól, akik akkortájt a Balatonon voltak. Még csak nem is hallottak a huligán-találkozóról.

Béla szerint még volt másfél órájuk az utolsó vonat indulásáig. Addig még fürödhetnek egy jót. A strandon találkoztak két évfolyamtársukkal, akik nem a táborból jöttek. Ők sem hallottak semmit. Kicsit kétkedve hallgatták a rémmeséjüket.

A vízben kitombolták magukat. A két új fiúnál labda is volt, így hát röplabdáztak, fejeltek. Aztán egymás nyakába ülve dobálták a labdát. Béla most is fényképezett. Persze hogy gyorsan elment az idő. Rohantak az állomásra, de a vonatuk éppen akkor húzott kifelé.

Nagyon nem ijedtek meg, mert kiderült, még sok mentesítő vonat indul vissza Pestre, ám azok megállás nélkül mennek, legfeljebb csak Székesfehérváron állnak meg. Óriási volt a tömeg az állomáson.

Azokban az években már nagyon sokan ruccantak le nyári hétvégeken a Balatonra, főleg Budapestről. A hét vége azt jelentette, hogy szombat délutántól vasárnap estig, mert szombaton is kellett dolgozni. De sokaknak még egy napra is megérte kiszakadni a munka szürke világából. Autója még csak nagyon keveseknek volt, szinte mindenki vonattal utazott. Visszafelé persze vasárnap este egyszerre akartak indulni, amit a MÁV-nak valahogyan meg kellett oldania. Így hát szinte egymást érték a mentesítő vonatok, amelyek mind gyorsvonatnak minősültek. Nekik viszont csak Tárnokig volt jegyük személyvonatra.

Nagyon hosszú sorok álltak a pénztáraknál. Szokása szerint megint Béla vállalta a jegyváltást. Mire végre az ablakhoz ért, odakint már sötétedett, de a hőség még mindig nem akart csökkenni. Közben a hangosbemondó állandóan jelezte az újabb és újabb vonatok indulását. Elgyötört arcú, vörös, idősödő hölgy ült az ablaknál. Gyorsan és gépiesen dolgozott. Béla elhadarta neki, hogy öt darab gyorsvonati pótjegyet kér Pestre, plusz Tárnoktól Budapestig oda-vissza öt darab személyvonatra szóló jegyet, de ha nem tud returjegyet adni, akkor elég csak sima menetjegy Tárnoktól a Déli pályaudvarig.

A nő üveges tekintettel nézett fel, és kérte, ismétlje meg még egyszer. Béla újra elhadarta. A pénztárosnőn látszott, hogy lélekben nincs a helyén, legalábbis úgy tűnt hogy másodszorra sem fogta fel a kérést. Feltehetően egyébként is magas lehetett a vérnyomása, amit a kánikula csak fokozott. Az asztalon állt előtte egy vízzel teli tálka, benne egy szivaccsal. Kifacsarta a vizet, s a szivaccsal végigtörölte a homlokát, majd többször a tarkóját is. Végre valamelyest magához tért és így szólt:

- Nézze fiatalember! Van nekem éppen elég bajom, ne maceráljon még maga is.

Hangsúlyja inkább kérlelő volt és panaszos, semmint bántó, vagy kioktató. Bélának megesett a szíve rajta, meg a mögötte állók is kezdtek már türelmetlenkedni.

- Akkor nem kérek semmit. Majd valahogy megoldjuk.

Éppen indult a következő vonat, gyorsan felugráltak. Csak azon izgultak, hogy Fehérvárig ne jöjjön a kalauz, nehogy kiderüljön, hogy nincs érvényes jegyük Pestig. Utána már úgyszem tudja leszállítani őket, hiszen nem áll meg már a vonat. Majd csak kidumálják magukat valahogy. Ebben legalább szerencsájük volt. Már Tárnokot is elhagyták, mire odaért a jegykezelő. Nagyon rendes embernek bizonyult. Hamar átlátta a helyzetet. Nemcsak hogy nem büntette meg őket, de nagy figyelemmel és együttérzéssel fogadta a rendőrségi történetüket. Ő is fáradt volt már, alig várta hogy hazaérjen. A hátralévő utat végig beszélgetéssel töltötték, így az utolsó kocsijegyekezelése elmaradt. Nem jelentett semmit, hiszen nem valószínű, hogy abban az időben bliccelni mertek volna az emberek. Még azt is elmondta, hogy Kelenföldön meg fognak állni, ahol lesz egy vonat visszafelé, amivel még éjfél előtt Tárnokra érhetnek. Tíz percük így még a jegyváltásra is marad. Ha bemennének a Délibe, akkor nem lenne idejük jegyet venni. Minden így történt. Pont éjfél volt, amikor átlépték a tábor kapuját.

Másnap várták a fejmosást. Még az is megfordult a fejükben, hogy fegyelmivel hazaküldik őket, és jelentik az egyetemnek, hogy szocialista embertípushoz méltatlan módon rendőrségi ügybe keveredtek, ez a bélyeg aztán végleg rajtuk maradhat, akár még a továbbtanulásuk is veszélybe kerülhet. Érdekes módon azonban nem történt semmi. Egy szó nem hangzott el a történetekkel kapcsolatban, nem kezdte el bizonygatni a táborparancsnok sem, hogy „lám fiúk, én időben megmondtam!”

Igen, mert a táborparancsnok elvtárs leleplezte volna magát! Hogy a beavatottak közé tartozik. Hogy az ügy előre le volt játszva. Arra még csak-csak lehet magyarázatot adni, hogy féltette őket úgy általában a Balatontól, de az hogy miért, az már egyértelműen azt jelentette volna, hogy a hatalom beépített embere. Természetesen mindent tudott a huligán-találkozóról,

de nem akarta, hogy ez mások számára is kiderüljön. Szoros volt a hatalom hálója. Táborparancsnok sem lehetett akárki.

Az utolsó napon kimentek ugyan a munkaterületre, de már nem vettek semmit komolyan. Nem is ellenőrizték őket. Egész délelőtt kártyáztak a hűvösben. Aki vesztett, arra egymás közt súlyos büntetést szabtak. Ki kellett tolnia egy talicska földet. Ez volt az utolsó építőtábor, ahol még kubikosmunkát kellett végezni a fiataloknak.

Amikor elkészöntek egymástól ők öten, megfogadták, hogy nem fognak beszélni senkinek a történeteikről. Főleg az egyetemen nem.

Ő pedig még hosszú évekig, ha egyenruhás rendőrt látott, messzire elkerülte őket. És minden alkalommal görcsbe rándult a gyomra. Ez volt a konszolidáció időszak.

Mégis, amikor végre elkészült a balatoni autópálya, és először autózott végig rajta saját kocsiján, Tárnok térségébe érve jóleső melegség futott végig rajta, ahogy megpillantotta az ismerős tájat. Akárhogy is volt, s ha parányi részben is, a munkája benne volt az úttestben. És ezt később is minden alkalommal így érezte. A fia már kamaszkorba ért, amikor a családot vitte nyaralni a Balatonra. A Benta-patak teknőszerű völgyébe ereszkedve elkezdte neki magyarázni, hogy valamikor ezen a szakaszon ő is ásta itt az úttest alapját.

– Meg is látszik rajta –, mondta kaján vigyorral a gyerek, és közömbösen bámult kifelé az ablakon.